

Н. Д. Лук'янченко, д-р екон. наук, проф.,
Н. Є. Муромець, канд. екон. наук, доц.,
Донецький національний університет

УПРАВЛІННЯ ШВИДКІСТЮ ТРУДОВИХ ПОТОКІВ НА РЕГІОНАЛЬНОМУ РИНКУ ПРАЦІ В ПЕРІОД ВИХОДУ З КРИЗИ

АНОТАЦІЯ. У статті визначено основні напрямки регулювання регіональних трудових потоків на ринку праці Донецької області в період кризи, проведено аналіз глибини, швидкості та ступеня рухливості досліджуваних трудових потоків на ринку праці. Визначено провідні фактори впливу кризи на швидкість трудових потоків на регіональному рівні.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: трудові потоки, швидкість, глибина, рухливість трудових потоків, ринок праці.

АННОТАЦИЯ. В статье определено основные направления регуляции региональных трудовых потоков на рынке труда Донецкой области в период кризиса, проведен анализ глубины, скорости и степени подвижности исследуемых трудовых потоков, на рынке труда. В статье определено ведущие факторы влияния кризиса на скорость трудовых потоков на региональном уровне.

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА: трудовые потоки, скорость, глубина, подвижность трудовых потоков, рынок труда.

The SUMMARY. In article the basic directions of regulation of regional labour streams on a labour market of Donetsk area are defined in crisis, the analysis of depth, speed and degree of mobility of investigated labour streams is carried out on a labour market. In article leading factors of influence of crisis for speed of labour streams are defined at regional level.

KEY WORDS: labour streams, speed, depth, mobility of labour streams, a labour market.

Вступ. Управління сучасними соціально-економічними процесами у період виходу з кризи обумовлює об'єктивну необхідність у використанні системного підходу до управління трудовими ресурсами і формування відповідної методології.

Дана проблема достатньо вузько розглядається як у дослідженнях у області економіки праці, так і в дослідженнях в області логістики, що не дозволяє повною мірою реалізувати можливості, що надаються об'єднанням даних напрямів на основі інтегральної парадигми логістики. Для регулювання і ефективного функціонування ринку праці слід використовувати потоковий

підхід щодо дослідження процесів, які відбуваються на сучасному ринку праці.

Можливість розгляду трудових ресурсів у вигляді потокових процесів, а також доцільність застосування системного підходу щодо управління цими ресурсами фрагментарно розглянуто в дослідженнях вітчизняних та іноземних авторів (Т. Ю. Базаров, І. В. Бушмарін, М. В. Грачов, Л. І. Євенко, А. П. Єгоршин, Л. В. Івановська, Дж. Іванцевич, А. Я. Кібанов, Т. А. Комісарова, Л. А. Костін, И. К. Макарова, Е. В. Маслов, Е. Б. Моргунов, С. К. Мордовін, Ю. Г. Одегов, Т. Пітерс, Т. О. Разумова, С. Ю. Роштин, Р. Уотерман, С. В. Шекшня), у яких розглядаються різноманітні процеси, що пов'язані з управлінням і динамікою трудових ресурсів.

Постановка завдання. Метою статті є визначення методологічних підходів щодо дослідження швидкості руху трудових потоків, які розглядаються як складові потокових процесів, які протікають у просторово-часовій послідовності дій, спрямованих на розвиток і перехід до якісно нового стану регіонального ринку праці. Використання логістичного підходу в управлінні відтворенням трудових ресурсів у сучасних умовах господарювання і невизначеність можливостей підвищення ефективності відтворення трудових ресурсів обумовлюють необхідність застосування логістичної методології в управлінні трудовими ресурсами в сучасних економічних системах.

Результати. Трудовий потік — це сукупність трудових ресурсів, які переміщуються між відповідними об'єктами і сферами зайнятості завдяки впливу соціально-економічних причин за одиницю часу (місяць, квартал, рік і т. ін.)

Трудовий потік включає тільки те населення, яке в даний конкретний момент знаходиться в процесі руху на ринку праці або за його межами, але не в стані стабільності. Тобто, в нього входить та частина економічно активного і неактивного населення, яка в даний момент переміщується між підприємствами, галузями, територіями, видами зайнятості, логістичними ланцюгами. Наприклад, особи з офіційним статусом безробітних, які бажають отримати роботу; безробітні, які не враховані службами зайнятості, які шукають роботу; зайняті, які бажають змінити місце роботи і переміщуються з одного робочого м'яся на інше; зайняті, які бажають працювати на кількох робочих місцях; особи працездатного віку, які закінчили професійну навчальну установу і знову входять на ринок праці; студенти денного відділення, які бажають працювати у вільний від навчання час, а також студен-

ти-практиканти; підлітки працездатного віку, які бажають працювати; пенсіонери, які шукають роботу, та ін.

Актуальними питаннями є регулювання швидкості руху трудового потоку, яка характеризується кількістю знайдених (покинутих) робочих місць трудовими ресурсами даного потоку в одиницю часу, а саме визначення суми наявних вакансій та їх укомплектування на ринку праці Донецької області за певний період часу (рік) протягом 2006—2009 років [1, с. 25—30]. Швидкість руху трудових ресурсів протягом цього періоду скоротилася майже у 3,6 разу і складала у 2009 році біля 110 тис. осіб. У той час протягом 2009 року відбувалося різке скорочення як кількості вакансій, так і рівень їх укомплектування більш ніж у 2 рази.

Найбільш швидко рухливі вихідні потоки відбувалися в наступних галузях, на які припадає більше половини вивільнених: з переробних галузей економіки, переважно — з металургії та машинобудівництва, 14,3 % — з добувної галузі, 6,3 % — з будівництва, 3,4 % — з торгівлі. При заявленому вивільненні 54 тисячі осіб фактично вивільнено 17 700 осіб (рис. 1).

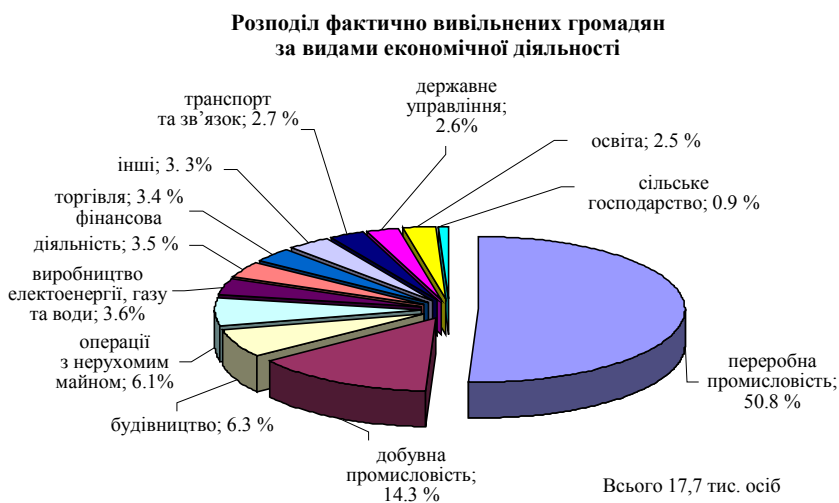

Рис. 1. Розподіл фактично вивільнених громадян за видами економічної діяльності

Структурний аналіз трудових ресурсів, що рухаються з уповільненою швидкістю протягом 2006—2009 рр., показує про певні зрушення у їх структурі (табл. 2).

Якщо дослідити швидкість трудових потоків з заробітною платою нижче мінімальної, то їх питома вага у загальному русі зросла з 1,5 % до 39,1 %. Трудові потоки з рівнем зарплати до прожиткового мінімуму зросли майже 2 рази і їх питома вага на 2009 рік складала 44 %.

Таблиця 2

**АНАЛІЗ ШВИДКОСТІ РУХУ
ТРУДОВИХ РЕСУРСІВ ДОНЕЦЬКОЇ ОБЛАСТІ**

Рік	Кількість наявних вакансій у звітному періоді, одиниці	Кількість укомплектованих вакансій за сприянням служби зайнятості протягом звітного періоду, одиниці	Швидкість руху трудового потоку протягом року	Групування трудових потоків, за розмірами запропонованої заробітної плати на дату закриття, %			
				нижче мінімальної	від мінімальної до прожиткового мінімуму	від прожиткового мінімуму до середньої заробітної плати відповідного регіону	понад середню заробітну плату відповідно-го регіону
2006	252303	143182	395485,0	1,5	26,13	37,39	10,99
2007	257249	750,1	257999,1	31,8	18,69	62,57	31,08
2008	242196	39971	282167,0	22,8	26,73	30,86	57,40
2009	108715	861	109576,0	39,1	44,31	78,41	16,64

Широке використання антикризового менеджменту, консолідація зусиль усіх соціальних партнерів на ринку праці, спрямованість роботи на мінімізацію та подолання негативних наслідків світової фінансової кризи дозволили зменшити негативні наслідки фінансово-економічної кризи та поліпшити характеристики зареєстрованого ринку праці Донецької області. За 11 місяців 2009 року працевлаштовано 44 тисячі безробітних, ще 23 тисячі осіб залучені до участі у громадських роботах. Станом на 1 грудня 2009 р. на обліку в службі зайнятості перебувало 45,3 тисяч осіб, що дорівнює 01.12.2008 року [2].

Для більш повного аналізу руху робочої сили на ринку праці Донецької області слід звернути увагу на поступове скорочення середньооблікової чисельності штатних працівників та одночасне зростання неповної їх зайнятості, яка є одним з джерел формування потенційного трудового потоку на ринку праці.

За даними державної статистичної звітності протягом січня-листопада 2009 року середньооблікова чисельність штатних працівників підприємств і організацій області (без обліку працівників малих підприємств і зайнятих у громадян-підприємців) склала 1170,8 тис. осіб, що менше аналогічного періоду 2008 року на 112,5 тисяч, або на 8,8 %. Для порівняння, зменшення чисельності штатних працівників за 11 місяців 2008 року до 11 місяців 2007 року складало 0,3 %.

Зберігається практика вимушених адміністративних відпусток і переводу працівників на скорочений робочий день (тиждень), хоча масштаби цього явища зменшились. У листопаді 2009 року в неоплачуваній відпустці побувало 45,6 тис. осіб, або 4 % зайнятих в економіці області, а 107,8 тис. працівників, або 9,4 % працювали в режимі неповного робочого часу. Чисельність відправлених у вимушені відпустки зменшилась у порівнянні з попереднім місяцем на 5,4 %, а переведених на скорочений робочий час у листопаді 2009 р. було менше, ніж у жовтні 2009 р., на 0,2 %.

Висновки.

Для ефективного управління соціально-економічними процесами в умовах виходу з кризи необхідно забезпечити відповідне регулювання швидкістю руху укрупнених трудових потоків на всіх рівнях управління, а насамперед на регіональному. Найбільш швидкорухливі вихідні потоки на ринку праці Донецької області відбувалися у переробних галузях економіки, переважно — з металургії та машинобудівництва, добувній галузі, будівництві і торгівлі. Особливого значення набуває подальше дослідження показників співвідношення попиту та пропозиції на регіональному ринку праці, які визначають глибину трудового потоку, а саме надають уявлення про певні якісні характеристики трудових ресурсів, утворюючих даний потік.

Література

1. Статистичний щорічник Донецької області за 2006—2009 роки / Державний комітет статистики України Головне управління статистики у Донецькій області. — 2009.
2. Статистичний збірник. Праця Донецької області за 2008 рік / Головне управління статистики у Донецькій області. — Д., 2009.

Стаття надійшла до редакції 16.06.2010 р.